

HARTOINEN

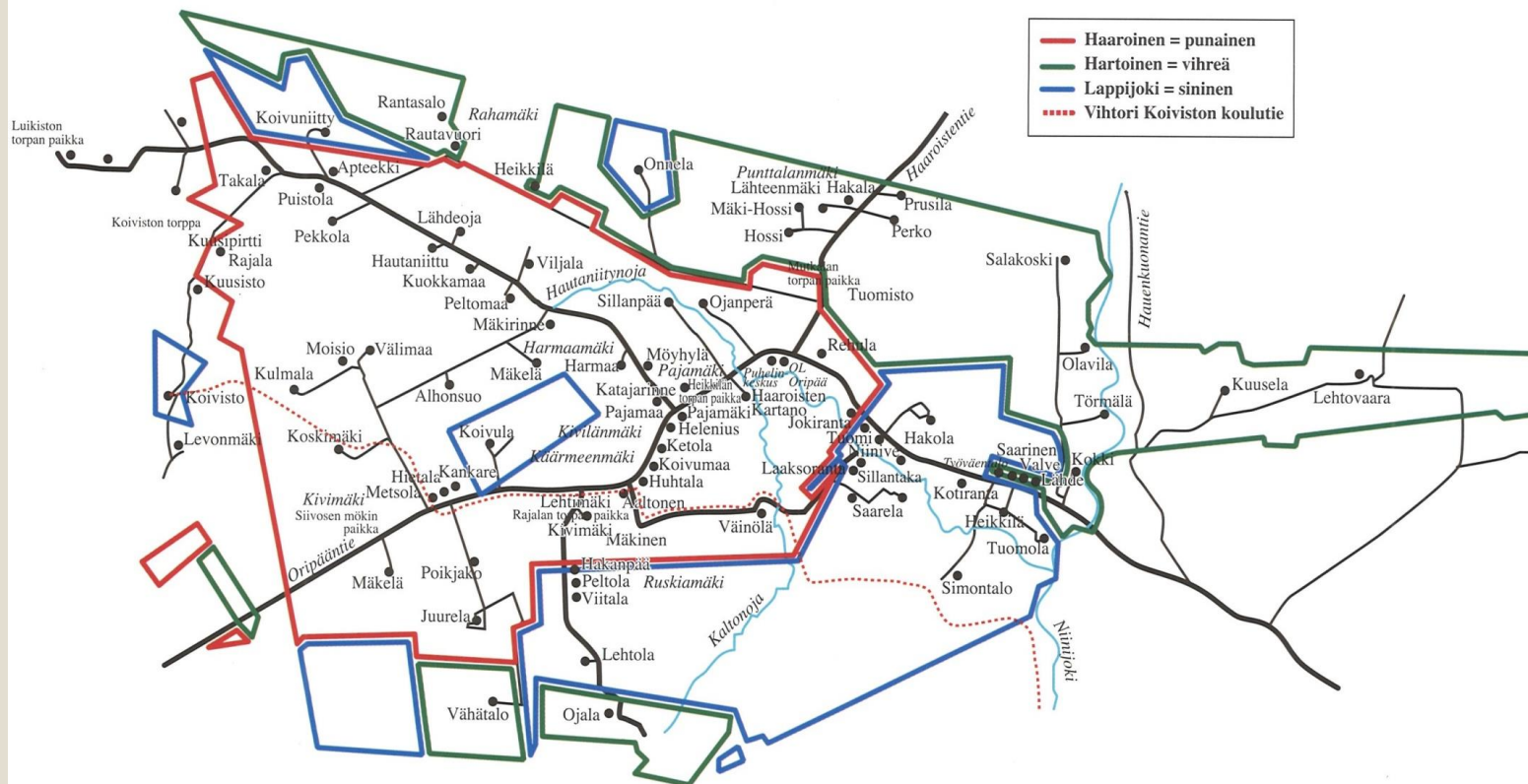
Kyläkeskiviikko 13.3.2013 (Haaroinen, Hartoinen ja Lappijoki)

Suomen maatalousmuseo Sarka
Elsa Hietala

Niinijoen neljänneskunnan pohjoisimmat kylät

- Haaroinen, Hartoinen ja Lappijoki
- Alue asutettu ensimmäisten joukossa Loimaalla
- Liikenteellisesti keskeisellä paikalla
- Yksi Loimaan vanhimmista silloista
- Kestikievari 1600-luvulla
- Viljelyskelpoista maata oli vähän ja verotus kova
- Talot joutuivat koville ja kruunun haltuun jokainen jossain vaiheessa

Kartta Haaroisten, Hartoisten ja Lappijoen kylistä

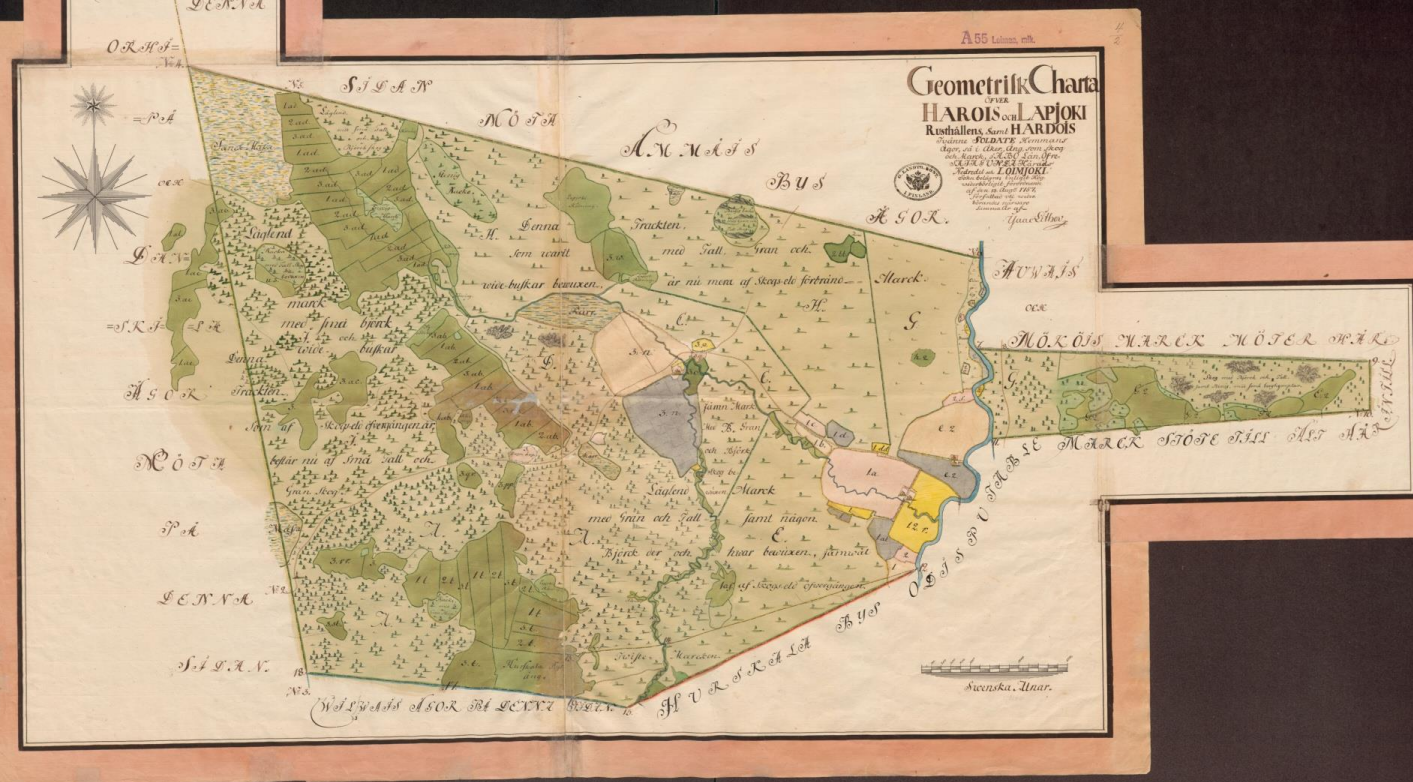

Kuva kirjasta: Niinijoki ajan virrassa (Niinijoen Kyläyhdistys r.y. 2004)

Hartoinen

- Vuonna 1540 kylässä kolme taloa Hossa (Mats Hardhoijs), Kokki (Sipi hardhois) ja Pöppö (Esko Pöppöij)
- Vuodesta 1585 Pöppö yhdistettiin Hossaan
- Kokin talo jaettiin kahtia 1569, mutta yhdistettiin 1500-luvun lopulla jälleen yhdeksi
- 1600-luvulla sekä Kokki että Hossa autioituivat useita kertoja
- 1700-luvun alussa Hossan ottaa viljeltäväkseen Mikel Håssio ja Kokin Matti Kokinlieru
- Vuoden 1700 ruodutusluettelossa talot varustivat sotamiehet Turun jalkaväkirykmenttiin yhdessä muiden talojen kanssa.

Haaroisten, Hartoisten ja Lappijoen isojakokartta

Hartoisten ja Lappijoen kylätontit

Hartoinen

Torpparit

	1831-1837	1852-1858	1873-1882
Kocki	kylällä	Mutkala	
Hossa 1	yksi	Ojala	Ojala
			Hakala
Hossa 2 /Hossi	torppari	Pundela	Puntela
			Korvenpää

Lappijoki

Torpparit

	1831-1837	1852-1858	1873-1882
Jaakola (Jaakontalo)	Kulmala	Kulmala	Kulmala
Anttila (Tuomola eli Simontalo)		Kangare	
		Anttila	Anttila
Heikkilä			
Tuomola (Tuomontalo)	Kangas?	Latola	Latola
	Anttila?		Rajala

Haaroinen, Hartoinen ja Lappijoki

Loimaan lehdessä julkaistu tiivistelmä esitelmästä

Äkkiseltään voi tuntua oudolta ajatukselta käsitellä kolmen kylän historia yhdellä kerralla. Jo sarkajaon aikaan Haaroisten, Hartoisten ja Lappijoen kyliä on kuitenkin kohdeltu yhtenä jakokuntana. Kun Loimaan ensimmäistä isojakoa sitten ryhdyttiin tekemään juuri näistä kylistä vuonna 1757, oli luontevaa jakaa maat näistä kolmesta kylästä muodostetun jakokunnan kesken. Kaikilla kylillä on kuitenkin oma taustansa ja oma erilainen kehityskulkunsa.

Haaroisissa oli vuonna 1540, maakirjojen pidon alkaessa, kaksi talonpoikaistaloa. Talojen isännät olivat nimeltään Jaakko ja Martti. Jaakon talo oli jonkin aikaa jaettuna 1500 - 1600 - luvuilla. Talot kulkivat suvuissa ja autioituvat välillä, kunnes ne yhdistettiin Haaroisten kartanoksi vuoden 1700 tienoilla. Tilalla oli 1700 - 1800 -luvulla useita eri omistajia, joista ehkä kuuluisin oli professori (myöh. piispa) Jakob Gadolin. Gadolin antoi kartanon huomenlahjaksi tyttärelleen ja virallisesti seuraavaksi omistajaksi tuli siis tämän mies, majuri Johan Fredrik von Willebrandt. Haaroisten kartanon tiilinen päärakennus, Loimaan vanhin edelleen asuttu rakennus, on todennäköisesti rakennettu kahden edellä mainitun omistajan aikana 1700-luvun lopulla.

Hartoisissa tiloja oli vuonna 1540 kolme, joista kaksi yhdistyi jo ennen vuotta 1600. Kaksi jäljelle jäänyttä tilaa olivat nimeltään Hossa (myöhemmin Hossi) ja Kokki, joiden ensimmäisten isäntien nimet olivat Mats ja Sipi. Kokin tila oli jaettuna jonkin aikaa 1600-luvulla ja molemmat tilat autioituivat, eli joutuivat kruunulle maksamattomien verojen vuoksi, useita kertoja. 1700-luvun alusta olosuhteiden hieman helpottaessa tilat alkoivat tulla paremmin toimeen itsekseen. Hossin talo jaettiin veljesten Matin ja Heikin kesken kahtia 1700-luvun lopussa.

Lappijoen kylässä taloja oli vanhastaan kaksi. Nämä talot olivat ensin kirkon ja sitten kruunun lampuotitiloja, joiden alkuvaiheista ei tämän vuoksi tiedetä kovin paljon. Tilojen lampuoteina toimivat vuodesta 1558 Pentti ja Tapani. Tilat saivat yhteiseksi tehtäväkseen varustaa ratsumiehen kuninkaan joukkoihin ja saivat jatkossa rusthollina helpotuksia veroihinsa. Molemmat tilat jaettiin isonjaon yhteydessä kahtia: Pentin talosta muodostuivat myöhemmät Tuomola ja Heikkilä ja Tapanin talosta Anttila (myöh. Simontalo) ja Jaakkola. Heikkilän tila sijaitsee edelleen vanhalla paikallaan keskiaikaisella kylätontilla ja sitä isännöi Pentin jälkeläisistä polveutuva suku.

Lähteitä

- Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osat I ja II
- Suomen sukuhistoriallisen yhdistyksen kuvatietokanta www.sukuhistoria.fi (kirkonkirjat)
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto <http://digi.narc.fi/digi/> (kirkonkirjat, kartat)
- Maanmittaushallituksen arkisto (kartat)
- Timo Verho: Loimaan talonpoikaissuvut 1540-1870
- Niinijoki ajan virrassa. Niinijoen Kyläyhdistys r.y. 2004